



LIKKUTEI TORAH • PARSHAS KI SEITZEI • MAAMAR 7

כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא...

“For the mountains shall depart and the
hills shall totter, but My kindness...”



DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok



LikuteiTorah.com

THE CHASSIDISHE PARSHA

likuteitorah.com/likutei-torah/ki-seitzei/7/

1 כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך ה'.

“For the mountains shall depart and the hills shall totter, but My kindness shall not depart from you, nor shall My covenant of peace totter, says the One who has compassion on you, Havayah.”

הנה הרים נקראו האבות (כן הוא ברבות בחקתי ס"פ ל"ו על פסוק זה דכי ההרים ימושו).

Now, the Patriarchs are called “mountains” (so it is in [Midrash] Rabbah, Bechukosai, at the end of chapter 36, on this verse, “For the mountains shall depart.”

ועוד נזכר פסוק זה ברבות פ' עקב גבי ד"א [דבר אחר] ושמר ה' אלהיך לך את הברית ואת החסד. ובגמרא פרק לפני אידיהן דף י"ז ע"א) וכמ"ש שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ והוא עד"מ

This verse is also mentioned in [Midrash] Rabbah, Parshas Eikev, at “Another explanation: ‘And Havayah your G-d will keep for you the covenant and the kindness’”; and in the Gemara, chapter Lifnei Eideihen, folio 17a). And as it is written, “Hear, O mountains, the controversy of Havayah, and you mighty ones, foundations of the earth.” And this is by way of analogy:

כמו הר שיוצא מכדור הארץ שהוא שטח שווה וממנו משפיע ועולה עד לשמים כמו ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים כך

like a mountain that rises out of the globe of the earth, which is a level surface, and from it slopes and rises up to the heavens, like “the high mountains that are under all the heavens.” So too,

הנה האבות הם בחי' הרים לכנס"י [לכנסת ישראל] שהוא בחי' הארץ הדום רגלי לנטלה ולנשאה עד רום המעלות. וע"ז נאמר מי יעלה בהר ה' כו'.

the Patriarchs are the level of “mountains” for Knesses Yisrael (the Congregation of Israel), which is the level of “the earth,” “My footstool,” to lift her up and carry her to the loftiest heights. And of this it is said, “Who shall ascend the mountain of Havayah?” etc.

2 והנה אין קורין אבות אלא לשלשה שהם אברהם יצחק ויעקב שהג' בחי' אלו הם המנשאים ומעלים את כנס"י [כנסת ישראל] שהם כללות כל נשמות ישראל להתכלל באור א"ס ב"ה ממש.

Now, “only three are called Patriarchs”: Avraham, Yitzchak and Yaakov. For these three levels are what lift up and raise Knesses Yisrael, which is the general and collective expression (klalus) of all the souls of Israel, to be included in the very Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He.

וכמ"ש שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני שבחינת שמאל הוא בחינת רשפי אש האהבה היא המעלה

As it is written, "His left hand is under my head, and His right hand embraces me." The level of "left" is the level of the fiery flames of love; it is this that raises

את הראש ומוחין של כנ"י [כנסת ישראל] ובחי' ימינו תחבקני כמשל המחבק את חברו מגבו והיינו שמגביה ומעלה אפי' [אפילו] בחי' אחוריים וחיצוניות של נשמותיהם.

the head and the intellect (mochin) of Knesses Yisrael. And the level of "His right hand embraces me" is like the analogy of one who embraces his fellow from behind; that is, it lifts and raises even the level of the back (achorayim) and the outer dimension (chitzoniyus) of their souls.

והנה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] (פ"ק [פרק קמא] דברכות ד"ד ע"ב) מפני מה לא נאמר נו"ן באשרי מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל שנאמר נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל כו'

Now, our Sages, of blessed memory, said (Berachos, first chapter, folio 4b): "Why is there no nun in Ashrei? Because it contains the downfall of the enemies of Israel, as it is said, 'She has fallen, she shall no more rise, the maiden of Israel,'" etc.

ואעפ"כ [ואף על פי כן] חזר דוד וסמכה ברוח הקדש שנאמר סומך ה' לכל הנופלים (עיי' זח"א [זהר חלק א] בראשית דף ג' ע"א וזהר הרקיע שם וזהר פ' שמיני דף מ' ע"א)

"Even so, David went back and supported her by the holy spirit, as it is said, 'Havayah supports all who fall'" (see the Zohar, Part I, Bereshis, folio 3a, and the Zohar HaRakia there, and the Zohar, Parshas Shemini, folio 40a).

והענין דכתיב ותפול לפני רגליו שבזמן שאין בהמ"ק [בית המקדש] קיים כנס"י [כנסת ישראל] היא בבחי' נפילה (וע' בד"ה כי אהרבה לא ידענו גבי פורים).

The explanation is what is written, "And she fell before his feet": when the Holy Temple is not standing, Knesses Yisrael is at the level of falling (and see the discourse beginning "For Avraham did not know us," regarding Purim).

והנה להבין זה איך הוא למעלה בכנסת ישראל דלעילא אין די באר אך למטה בכללות נשמות ישראל בירידתה להתלבש בגוף האדם בנפש הבהמית יובן כי

Now, to understand how this is above, in the supernal Knesses Yisrael, it cannot be adequately explained [here]; but below, in the souls of Israel as a whole, in their descent to be clothed in the human body, in the animal soul, it can be understood. For

הנה במ"ת [במתן תורה] כתיב פנים בפנים דיבר הוי"ו כו' שהיה הקב"ה עם כנס"י [כנסת ישראל] בבחינת פנים בפנים.

at the Giving of the Torah it is written, "Face to face Havayah spoke," etc.; for the Holy One, blessed be He, was with Knesses Yisrael at the level of "face to face."

וכן היה כל זמן בהמ"ק [בית המקדש] (אך לא היה בבחי' דיבר ה'). ופנים של הנפש דהיינו

And so it was throughout the time of the Holy Temple (though not at the level of "Havayah spoke"). And the "face" of the soul means:

כמו עד"מ בגשמיות שרואים בחוש שבפנים מתגלה ונראה כל החושים ראייה שמיעה כו' לפי שהוא גילוי עיקר חיותו של האדם.

just as, by way of analogy, in the physical, we see with our senses that in the face all the senses are revealed and seen, sight, hearing, etc., because it is the revelation of the main life-force of the person;

משא"כ באחוריים שלו אינה מתגלה כ"א חיות מועט כן עד"מ בנפש האדם מה שהוא עיקר חיותה ושם רצונה וחפצה האמיתי בטבעה נק' בחי' פנים משא"כ מה שאינו כ"כ [כל כך] חפץ ורצון הנפש

whereas in his back only a little life-force is revealed. So too, by way of analogy, in the human soul: that which is its main life-force, where its true will and desire lie by its nature, is called the level of "face"; whereas what is not so much the desire and will of the soul,

אלא על צד ההכרח או אגב גררא ובקרירות הרי זה נק' בחי' אחוריים של הנפש שאין שם אלא חיות מועט.

but [is done] out of necessity, or incidentally, and with coldness, this is called the level of the "back" (achorayim) of the soul, where there is only a little life-force.

3 והנה בזמן בהמ"ק [בית המקדש] היה כללות נפשות ישראל בטבעם נמשכים לעבודת ה' לאהבה אותו ולדבקה בו מרצונם וחפצם האמיתי שזה עיקר וחיות הנפש

Now, in the time of the Holy Temple, the souls of Israel as a whole were drawn by their nature to the service of G-d, to love Him and to cleave to Him, out of their true will and desire, which is the essence and the life-force of the soul.

ושאר צרכי העוה"ז הגם שהיה ג"כ אכילה ושתייה ומו"מ [ומשא ומתן] מ"מ לא היה אצלם כ"א על צד ההכרח ודרך עראי ובקרירות שלא היה חיות הנפש בזה

And the other needs of this world, although there was also eating and drinking and business, nevertheless were for them only out of necessity, in a passing way and with coldness, so that the life-force of the soul was not in this

אלא דבר מועט משא"כ בזמן שאין בהמ"ק [בית המקדש] קיים הוא להיפך ממש כי טבע נפש האדם לימשך אחר צרכי הגוף ועניני עוה"ז ואפילו מה שעושה טוב

except in a small measure. Whereas when the Holy Temple is not standing, it is the very opposite: for the nature of a person's soul is to be drawn after the needs of the body and the affairs of this world; and even when he does good

וסר מרע ומעורר את האהבה לה' לדבקה בו ובתורתו הוא מצד יגיעת הנפש שמייגע בעמל ויגיעה להתבונן בגדולת ה' ולהטות לבבו לעורר את האהבה ונק' לעשותה לאהבה כו'

and turns from evil, and arouses love for G-d, to cleave to Him and to His Torah, it comes from the toil of the soul: he wearies himself with labor and toil to contemplate the greatness of G-d and to incline his heart to arouse the love. This is called "to do it (la'asosah), to love," etc.,

שהאהבה זו היא ע"י קדימת עשייה בלב ונקרא בחי' זו אחור בפנים וכו' כי פנו אלי עורף פי' אפילו מה שפנו אלי לפנימיות שלי הוא בבחי' עורף

for this love comes through a prior "doing" in the heart. This level is called "back to face," etc. "For they have turned to Me the back of the neck": that is, even what they have turned to Me, to My inner dimension (pnimiyus), is at the level of the "back of the neck" (oref),

שהוא בחי' חיצוניות ואחוריים שאין שם אלא חיות מועט (ועיין מזה בד"ה וארא אל אברהם כו')

which is the level of the outer dimension and the back, where there is only a little life-force (and see on this in the discourse beginning "And I appeared to Avraham," etc.).

והנה בחינה זו נקרא בחי' נפילה לגבי מהות הנפש שמצד טבעה לפי מקור חוצבה ראויה להיות בטבעה כשלהבת העולה מאליה לדבקה בו

Now, this level is called the level of "falling" relative to the essence of the soul, which by its nature, according to the source from which it was hewn, ought by its nature to be like a flame that rises of itself, to cleave to Him.

אלא כל זה הוא לפי שנפלה וירדה בסתר המדרגות תחת ממשלת הגוף ונפש הבהמית והיא אצלם במאסר ובגלות

But all this is because it has fallen and descended into the hidden recesses of the levels, under the dominion of the body and the animal soul, and it is with them in imprisonment and in exile

(ועי' מזה בד"ה וידבר ה' אל משה במדבר סיני כו') והנה יש בזה ב' בחינות נופלים וכפופים כפופים הוא עד"מ כאדם שכופף ראשו וקומתו

(and see on this in the discourse beginning "And Havayah spoke to Moshe in the wilderness of Sinai," etc.). Now, there are two levels in this: "the fallen" and "the bowed down." "Bowed down" is, by way of analogy, like a person who bends his head and his stature,

אבל רגליו על עמדם עומדים כך יש שהראש ומוחין שלו כפופים למטה ונמכיכם אחר צרכי הגוף ועניני עולם הזה.

but his feet stand in their place. So too, there is one whose head and intellect are bowed downward and drawn after the needs of the body and the affairs of this world;

אבל בחינת הרגלים שבו דהיינו מדרגה אחרונה שבו שהוא ענין המעשה בסור מרע ועשה טוב

but the level of the feet in him, that is, the last level in him, which is the matter of action, in "turn from evil and do good"

כפוי"מ [בפועל ממש] עדיין עומדים על עמדם בשלימות להזהר בתכלית מן הרע עד קצה האחרון אפילו מה שאדם דש בעקביו כגון שקר וגסות הרוח כו'.

in actual deed, still stand in their place in completeness: to guard himself utterly from evil, to its very last extreme, even [in] what a person tramples with his heels, such as falsehood and haughtiness of spirit, etc.

4 וגם בועשה טוב בשמירת כל המצות בתכלית כל פרטיהן ודקדוקיהן ודקדוקי סופרים. אבל כשגם בחינה זו אינה בשלימות אפילו בדבר קל ודקדוק קל מדקדוקי סופרים הרי זה נקרא מן הנופלים שנפל מן רגליו לגמרי:

And also in "do good": in observing all the mitzvos to the utmost, in all their details and fine points, and the fine points of the Scribes. But when this level too is not complete, even in a light matter, a light fine point of the fine points of the Scribes, this is called one of "the fallen," for he has fallen from his feet entirely.

5 ב והנה עיני כל אליך ישכרו מצפים ומקוים לישעו שעדיין יש תוחלת ותקוה שיהי' [שיהיה] החזרת פנים בפנים [עמ"ש בפי' עיני כל בד"ה יחיינו ימומים].

2. Now, "The eyes of all look with hope to You": they wait and hope for His salvation, for there is still expectation and hope that "face to face" will be restored [see what is written on the meaning of "The eyes of all" in the discourse beginning "He will revive us after two days."]

בגמרא נזכר פסוק זה (פ"ו דכתובות דס"ז ב') ובהזר בפ' ויגש (דרי"ה א') בשלח (דס"ב א') אחרי (נ"ה א') פינחס (רכ"ו א').

This verse is mentioned in the Gemara (Kesubos, chapter 6, folio 67b) and in the Zohar, Parshas Vayigash (folio 208a), Beshalach (folio 62a), Acharei (58a), Pinchas (226a)].

אך צריך לשית עצות בנפשו איך יומשך הארה זו בנפשו להיות פנימית הנפש אליו ית' ולא יהא מונע מבית ומבחוץ.

But one must "take counsel in his soul" how this illumination may be drawn into his soul, so that the inner dimension (pnimiyus) of the soul be [turned] to Him, may He be blessed, and that there be no hindrance from within or from without.

והעצה היעוצה לזה הוא כמאמר אשר קדשנו במצותיו. והענין כי הנה הוא יתברך קדוש ומובדל כו'.

The counsel offered for this is as the saying, "Who has sanctified us with His commandments." The explanation: He, may He be blessed, is holy and separate, etc.

לאו דאית לך צדק ידיעא ולא מכל מדות אלין כלל אלא לאחזאה איך אתנהג עלמא לאחזאה דייקא שהוא רק כמו דמיון ומראה לעיני השגת המקבלים כדי לאתנהג עלמא

"Not that You have a known righteousness, nor any of these attributes at all, but to show how the world is conducted." "To show," precisely: it is only like an image and a vision to the eyes of the comprehension of the recipients, in order to conduct the world.

אבל הוא יתברך רם ונשא עד אין קץ ואינו בגדר מדות ואפי' [ואפילו] בחי' חכמה היא כעשייה גשמיית נחשבת

But He, may He be blessed, is high and exalted without end, and is not within the bounds of attributes; and even the level of Chochmah (wisdom) is considered like physical action,

וכמאמר אנת חכים ולא בחכמה ידיעא שאין ערוך אליו ית' ולית מחשבה תפיסא ביה כלל

as the saying goes, “You are wise, but not with a known wisdom”; for there is no comparison to Him, may He be blessed, and “no thought can grasp Him” at all.

כי הוא ית' למעלה מן החכמה והרצון ומה שמחיה את העולמות וכולם בחכמה עשית הוא רק מבחי' מלך בלבד ומלך הוא העולם.

For He, may He be blessed, is above wisdom and will; and that which gives life to the worlds, and “You have made them all with wisdom,” is only from the level of “King” alone, and “King” is [in relation to] the world.

אבל הוא ית' בכבודו ובעצמו הוא קדוש ומובדל למעלה מכל הבחינות ומדרגות עד אין קץ ואינו

But He, may He be blessed, in His glory and His essence, is holy and separate, above all the levels and grades without end; and He is not

כמו הנשמה המחיה את הגוף שעם היות שקודם ירידתה להתלבש בו היא מאד נעלה במקור חוצבה מ"מ בירידתה היא מתלבשת בתוך הגוף ומקושרת בו שמתפעלת ממקרי הגוף.

like the soul that gives life to the body: although before its descent to be clothed in it, it is very exalted in the source from which it was hewn, nevertheless in its descent it is clothed within the body and bound to it, so that it is affected by what happens to the body.

אבל מדת הקב"ה אינו כן כי אני הוי' לא שניתתי כתיב שכולם אין תופסים מקום אצלו כלל דוכלא קמיה כלא חשיב כו'

But the way of the Holy One, blessed be He, is not so; for it is written, “I, Havayah, have not changed,” for they all take up no place at all before Him, as “all before Him is considered as nothing,” etc.

וחיות ושפע שמשפיע לעולמות עליונים ותחתונים הוא בבחי' מלך בלבד ולאחזאה בלבד שעליו נאמר המשפילי לראות בשמים ובארץ שמצד עצמותו ומהותו ית' כתיב

And the life-force and flow that He bestows on the upper and lower worlds is at the level of “King” alone and “to show” alone, of which it is said, “Who lowers [Himself] to look upon the heavens and the earth.” For from the perspective of His essence and being, may He be blessed, it is written,

כי כל בשמים ובארץ ששמים וארץ שוין לפניו שלא שייך לפניו ית' מעלה ומטה כלל

“For all in the heavens and on the earth”: heaven and earth are equal before Him, for above and below have no relevance before Him, may He be blessed, at all;

אלא שהוא השמפילי בירידה גדולה וצמצום גדול שיתהווה בחי' שמים כו' ופי' שמים שם מים

but He is the One “who lowers [Himself],” in a great descent and a great tzimtzum (contraction), so that the level of “heavens,” etc., should come into being. And the meaning of shamayim (heavens) is sham mayim (“there is water”),

כי מים הוא ים החכמה כו' ולהיות התלבשות אור א"ס ב"ה בחכמה היא ירידה אצלו כי כולם בחכמה עשית שהיא נחשבת כעשייה גשמיות כו'.

for water is the sea of Chochmah, etc. And for the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, to be clothed in Chochmah is a descent for Him, for “You have made them all with wisdom,” which is considered like physical action, etc.

וירידה והשפלה זו הוא ע"י בחי' שמים תורה שבכתב וארץ היא בחי' תושבע"פ [תורה שבעל פה] שהם כללות כל התורה והמצות (וכמ"ש מזה בד"ה כי עמך מקור חיים גבי חנוכה)

And this descent and lowering comes through the level of “heavens,” the Written Torah, and “earth,” which is the level of the Oral Torah; and these encompass all the Torah and the mitzvos (as is explained on this in the discourse beginning “For with You is the source of life,” regarding Chanukah).

והיינו על ידי התורה והמצות שהאדם עושה למטה ע"י אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא וכמ"ש אשר יעשה אותם האדם.

That is, through the Torah and the mitzvos that a person does below: through an arousal from below [comes] an arousal from above. As it is written, “which a person shall do.”

פי' ע"ד מ"ש ועשיתם אתם כתיב שהאדם עושה אותן למצות וחי בהם שממשיך בהם בחי' חיים מחיי החיים ב"ה.

The meaning is along the lines of what is said on “And you shall do them”: it is written atem (“you”), that a person makes them into mitzvos; “and shall live in them,” that he draws into them the level of life from the Life of all life, blessed be He.

וזהו ענין עושים רצונו של מקום שממשיכים בחי' רצונו יתברך שלמעלה מעלה מבחי' מקום לבחי' מקום להיות רצון העליון שורה ומתגלה גם בבחי' מקום (ועמ"ש בפ' בשלח בד"ה ויאמר משה אכלוהו היום)

And this is the meaning of “doing the will of Makom (the Omnipresent)”: that they draw the level of His will, may He be blessed, which is far above the level of “place” (makom), into the level of “place,” so that the Supreme Will rests and is revealed in the level of “place” as well (and see what is written in Parshas Beshalach, in the discourse beginning “And Moshe said, ‘Eat it today’”).

ודרך כלל נחלקים לג' בחי' ימין ושמאל ואמצע שהם ג' בחי' תורה ועבודה וגמ"ח [וגמילות חסדים] שמזה נמשך להיות אלקי אברהם אלקי יצחק ואלהי יעקב.

In general they divide into three levels, right, left and center, which are the three levels of Torah, service and acts of kindness (gemilus chassadim); and from this it comes about that there is “the G-d (Elokei) of Avraham, the G-d of Yitzchak and the G-d of Yaakov.”

פי' אלקי לשון צמצום וירידה שיורד ומשפיל א"ע [את עצמו] להיות בחי' אלקות שורה ומתגלה במדת אברהם ויצחק כו'.

The meaning: Elokei is a term of contraction and descent: He descends and lowers Himself so that the level of G-dliness rests and is revealed in the attribute of Avraham and of Yitzchak, etc.

6 וזהו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו. פ' בעתו של המאכל

And this is [the meaning of] “And You give them their food in its time”: it does not say “in their time,” but “in its time,” that is, in the time of the food.

והענין כי הנה כנס"י [כנסת ישראל] נק' רעיתי פרנסתי וכמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים והיינו שהתורה והמצוות נק' לחם מאכל.

The explanation: Knesses Yisrael is called “My beloved” (ra'yasi), [that is,] “My sustainer” (par-nasasi), as our Sages, of blessed memory, said, “Israel sustain their Father in heaven.” That is, the Torah and the mitzvos are called bread, food.

7 וכמ"ש את קרבני לחמי. וכתוב לכו לחמו בלחמי שבעת שישראל מסגלין תורה ומצות למטה שהם בחי רצון העליון מתעורר למעלה ג"כ עת רצון.

As it is written, "My offering, My bread"; and it is written, "Come, eat of My bread." For at the time when Israel acquire Torah and mitzvos below, which are the level of the Supreme Will, there is aroused above as well a time of will (eis ratzon).

וכמ"ש בעת רצון עניתך וע"י כן נותן להם את אכלם השפעתם ופותח את ידיך. פי' יודי"ך שמבחי ג' יודי"ן מתפתחין ונמשכין ג' וי"ן

As it is written, "In a time of will I have answered you." And through this, "He gives them their food," their flow of influence. And "You open Your hand (yadecha)": the meaning is yudecha ("Your yuds"), that from the level of three yuds there open out and extend three vavs,

שהם ג' פעמים קדוש בוי"ו הוא המשכה מקודש העליון וכל המשכה מלמעלה א"א לירד למטה כ"א ע"י בחי צמצום כו'

which are the three times "holy" (kadosh): with a vav, it is a drawing down from the supernal Kodesh (holiness). And any drawing down from above cannot descend below except through the level of tzimtzum (contraction), etc.,

שהוא בחי יו"ד שהמשכה הנמשכת למטה אין ערוך למה שהיתה במקורה ושרשה למעלה ולא תוכל להיות למטה

which is the level of yud: for the flow that is drawn down below bears no comparison to what it was in its source and root above, and it could not be below

אלא ע"י בחי צמצום כו' [ועיין מזה בפי' ויחי ע"פ חכלילי כו' בגמרא נזכר פסוק פותח את ידיך פי"ק [פרק קמא] דברכות (דף ד' ב')]

except through the level of tzimtzum, etc. [And see on this in Parshas Vayechi, on the verse "Chachlili," etc. The verse "You open Your hand" is mentioned in the Gemara: Berachos, first chapter (folio 4b),

ופי"ק [ופרק קמא] דתענית (דף ב' ע"ב ודף ח' ע"ב). רבות בראשית (פי"ג. פי"ך קרוב לסופה) ויצא (פע"ג). ויחי (פצ"ז).

and Taanis, first chapter (folio 2b and folio 8b); [Midrash] Rabbah: Bereshis (chapter 13; chapter 20, near its end), Vayetzei (chapter 73), Vayechi (chapter 97),

בשלח (פכ"ה). ובפ' כי תבא ובזהר בפ' פנחס (דרכ"ו א') וירא (ק"ז א') בשלח (ס"ב א') תרומה (קנ"ז ב').

Beshalach (chapter 25); and in Parshas Ki Savo; and in the Zohar, Parshas Pinchas (folio 226a), Vayera (107a), Beshalach (62a), Terumah (157b)].

ומשביע לכל חי רצון פי שהרצון עליון נמשך לכל בחי' חי כי בחי' חי נקרא השפעת והמשכת אור א"ס
ב"ה מעילה לעילה כו'

“And You satisfy every living thing [with] will (ratzon)”: that is, the Supreme Will is drawn to every level of “living” (chai); for the flow and drawing down of the Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, from cause to cause, etc., is called the level of “living.”

והשפעה והמשכה זו שמעילה לעילה הוא מבחינת צדיק שהוא בחינת התקשרות עולם בעולם כדי
שיוכל התחתון לקבל מן העליון

And this flow and drawing down from cause to cause is from the level of tzaddik (the righteous one), which is the level of the binding of world with world, so that the lower can receive from the higher.

ולכן נקרא צדיק איש חי וכמ"ש ובניהו בן יהוידע בן איש חי (בשמואל ב' סי' כ"ג כ')

Therefore a tzaddik is called “a living man” (ish chai), as it is written, “And Benayahu son of Yehoyada, son of a living man” (II Samuel, chapter 23, [verse] 20);

והיינו לפי שממשיך חיות מעולם לעולם (ע"י מזה בגמרא רפ"ג [ריש פרק ג'] דברכות ד"ח סע"א [סוף עמוד

א] ובזהר בראשית ד"ו ע"א ויצא קס"ד א' ויגש ר"ז ב') וכמה עולמות דרגין על דרגין וכולהון איקרון חי

that is, because he draws life-force from world to world (see on this in the Gemara, beginning of chapter 3 of Berachos, folio 18, end of side a; and in the Zohar, Bereshis, folio 6a, Vayetzei 164a, Vayigash 207b). And there are several worlds, “levels upon levels, and all of them are called ‘living.’”

ועל ידי פתיחת היודיין משביע רצון בחי' חי מעולם ועד עולם להיות שורה ומתגלה רצון העליון בכל
הבחינות ומדרגות. וזהו צדיק ה' בכל דרכיו צדיק הוא בחינת התקשרות שמעולם ועד עולם.

And through the opening of the yuds, He satisfies with will the level of “living,” from world to world, so that the Supreme Will rests and is revealed in all the levels and grades. And this is [the meaning of] “Havayah is righteous (tzaddik) in all His ways”: tzaddik is the level of the binding that is from world to world.

וכמאמר רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] עמוד אחד בעולם וצדיק שמו שהוא בחינת עמוד המחבר מעלה ומטה להיות שורה ומתגלה רצון ה' אפילו בבחינת עשיה גשמיות כו'.

As our Sages, of blessed memory, said, "There is one pillar in the world, and Tzaddik is its name": it is the level of a pillar that joins above and below, so that the will of G-d rests and is revealed even at the level of physical action, etc.

(ועמש"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] פרשת ראה סד"ה כי תשמע בקול. וד"ה לויתן זה) רק שקרוב ה' לכל אשר יקראוהו באמת דוקא דהיינו שישים אליו לבו כו'

(And see what is written above in Parshas Re'eh, at the end of the discourse beginning "When you hearken to the voice," and the discourse beginning "This Leviathan.") Only, "Havayah is near to all who call upon Him in truth," specifically [in truth]: that is, that one sets his heart to Him, etc.

(ע' [ועיין] מענין קרוב כו' יקראוהו באמת ברבות פ' קדושים ר"פ י"ז נשא פי"א [פרק י"א] גבי ד"א [דבר אחר] ישא ה' פניו ובמדרש איכה בפסוק טוב ה' לקויו ובמדרש מגלת אסתר בפסוק עם על המלך טוב ובזהר חקת) (דקפ"ג סע"ב [סוף עמוד ב]) בשלח (נ"י א') אחרי (נ"ח ב') האזינו (רצ"י א').

(See on the subject of "Near..., call upon Him in truth" in [Midrash] Rabbah, Parshas Kedoshim, beginning of chapter 17; Naso, chapter 11, at "Another explanation: May Havayah lift up His face"; and in Midrash Eichah on the verse "Havayah is good to those who hope in Him"; and in Midrash Megillas Esther on the verse "If it please the king"; and in the Zohar, Chukas) (folio 183, end of side b), Beshalach (57a), Acharei (58b), Haazinu (297a).

ועי"ז רצון יראיו יעשה פי' שנעשה גם למטה רצון אצל יראיו להיות גילוי פנימית הרצון ופנימית הלב להיות אליו ית' בבחי' פנים בפנים (ועיין בזה"א [בזהר חלק א] מקץ)

And through this, "He will do (ya'aseh) the will of those who fear Him": that is, that will is made below as well, in those who fear Him, so that there be a revelation of the inner dimension of the will and the inner dimension of the heart, to be [turned] to Him, may He be blessed, at the level of "face to face" (and see the Zohar, Part I, Mikeitz)

(קצ"ד ב') ע"פ רוצה ה' את יראיו ובפי' הרמ"ז [הרב משה זכות] שם שמשפיע בהם אור רצונו העליון ועושה אותם מושפעים ומלאים מאור רצונו יתברך עכ"ל [עד כאן לשונו].

(folio 194b), on the verse "Havayah desires those who fear Him," and in the commentary of the Ramaz there: "that He bestows upon them the light of His supreme will, and makes them receive His flow and be filled with the light of His will, may He be blessed"; end of quote.

וזהו אשר קדשנו במצותיו שעל ידי מצותיו שהם מבחינת רצון העליון שהוא קדוש ומובדל כו'

And this is [the meaning of] “Who has sanctified us with His commandments”: through His commandments, which are from the level of the Supreme Will, which is holy and separate, etc.,

קדשנו להיות אנחנו ג"כ בבחי' רצון העליון קדוש כו' והוא בחי' רעותא דליבא פנימית נקודת הלב מבחי' פב"פ [פנים בפנים].

He “has sanctified us,” that we too be at the level of the Supreme Will, holy, etc. And this is the level of “the desire of the heart” (re'usa deliba), the inner dimension of the point of the heart, of the level of “face to face.”

8 וזהו מצות צריכות כוונה להיות מכוון למטה כמו למעלה שבמצות הוא גילוי פנימיות רצונו ית' וכך יהיה גילוי פנימית רצון נפשו לה'.

And this is [the meaning of] “Mitzvos require intention (kavanah)”: to be aligned (mechuvan) below as above. For in the mitzvos there is a revelation of the inner dimension of His will, may He be blessed, and so there should be a revelation of the inner dimension of the will of his soul for G-d.

וזהו כוונת המצות שבהם ועל ידם נמשך למטה גם בנפש האדם להיות גילוי בחי' רצון העליון

And this is the intent of the mitzvos: that in them and through them it is drawn down below, into the soul of man as well, so that there be a revelation of the level of the Supreme Will

(וכמש"ל [וכמה שכתוב לעיל] ע"פ אחרי ה' אלקיכם תלכו גבי ואת מצותיו תשמרו וע"פ כי תצא בענין לך אמר לבי בקשו פני כו' ובד"ה והיה לכם לציצית ובד"ה מי מנה ובד"ה וידבר משה אל ראשי המטות ובד"ה חכלילי כו')

(as is explained above on the verse “After Havayah your G-d shall you walk,” regarding “and His commandments you shall keep”; and on the verse “When you go out,” on the subject of “Of You my heart has said, ‘Seek My face,’” etc.; and in the discourse beginning “And it shall be for you as tzitzis”; and in the discourse beginning “Who has counted”; and in the discourse beginning “And Moshe spoke to the heads of the tribes”; and in the discourse beginning “Chachlili,” etc.).

ורצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע הוא בחי' ויצעקו אל ה' בצר להם שעי"ז יושיעם וינטלם וינשאם למעלה מעלה:

And “He will do the will of those who fear Him, and He will hear their cry”: this is the level of “And they cried out to Havayah in their distress,” through which He will save them, and lift them up and carry them higher and higher.

9 ג אך הנה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין. פי' ואם לאו אע"פ [אף על פי] שלא יהיו עושי עבירה מכל מקום אין הדבר תלוי אלא בתשובה.

3. However, our Sages, of blessed memory, said: "If Israel do teshuvah (return), they are redeemed; and if not, they are not redeemed." The meaning of "and if not": even if they are not transgressors, nevertheless the matter depends only on teshuvah.

והענין כי אע"פ [אף על פי] שממשיכים במצות רצונו של מקום לג' בחי' מקום ימין ושמאל ואמצע להיות אלקי אברהם ואלקי יצחק כו'

The explanation: although through the mitzvos they draw the will of Makom into the three levels of "place" (makom), right, left and center, so that there be "the G-d of Avraham and the G-d of Yitzchak," etc.,

מ"מ בזמן שאין בית המקדש קיים הם ענפין מתפרדין ואינן כמו שבזמן שבית המקדש היה קיים שהיו כל הג' בחינות קשורים ואגודים יחד.

nevertheless, when the Holy Temple is not standing, they are separated branches, and not as when the Holy Temple was standing, when all three levels were bound and joined together.

10 וכמ"ש ואגודתו על ארץ יסדה שהיו בחינת אגודים כי הנה ישראל נחלקים גם כן לג' בחי' כהנים ולוים וישראלים והנה היו הכהנים בעבודתם ולוים בדוכנם וישראל במעמדם כולם אחדים וקשורים יחד באגודה אחת.

As it is written, "And He has founded His band (agudaso) upon the earth": for they were at the level of "banded together." For Israel, too, divide into three levels, Kohanim, Levites and Israelites; and the Kohanim were at their service, the Levites on their platform and the Israelites at their post, all united and bound together in one band.

משא"כ בזמן שאין בית המקדש קיים בנוי דאברהם בגלותא דאדום בנוי דיצחק בגלותא דישמעאל. וכתוב מפוזר ומפורד ולכך צריך תשובה דוקא.

Whereas when the Holy Temple is not standing, "the children of Avraham are in the exile of Edom, the children of Yitzchak in the exile of Yishmael"; and it is written, "scattered and dispersed." Therefore teshuvah specifically is needed.

וכמ"ש השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם פי' שיהיו בבחינת קדם ששם הוא בבחינת פנים בפנים דהיינו בבחי' פנימית גילוי רצון כו'

As it is written, "Bring us back to You, Havayah, and we shall return; renew our days as of old (kedem)." The meaning: that they be at the level of kedem, where it is at the level of "face to face," that is, at the level of the inner dimension of the revelation of will, etc.

(ואפשר שזהו הענין הנזכר בגמרא ובמדרש רבה בחקתי ס"פ ל"ו שיש מ"ד [מאן דאמר] תמה זכות אבות עד א"ר [אמר רבי] אחא לעולם זכות אבות קיימת דמ"ד [דמאן דאמר] תמה היינו לפי שאין הגילוי כמו בזמן שבהמ"ק [שבית המקדש] היה קיים כו'.

(It is possible that this is the matter mentioned in the Gemara and in Midrash Rabbah, Bechukosai, at the end of chapter 36: that there is an opinion that "the merit of the Patriarchs has ended," up to "Rabbi Acha said: The merit of the Patriarchs endures forever." The one who says it has ended [means] that the revelation is not as when the Holy Temple was standing, etc.

ועיין מענין ואגודתו על ארץ יסדה ברבות אמור ספ"ל ובפ' בהעלותך פט"ו [פרק ט"ו / פרשה ט"ו] גבי אספה לי שבעים איש ובגמרא פ"ג [פרק ג'] דמנחות (דכ"ז ע"א) ובפ"ק [ובפרק קמא] דכריתות (ד"ו ע"ב).

And see on the subject of "And He has founded His band upon the earth" in [Midrash] Rabbah, Emor, end of chapter 30; and in Parshas Behaaloscha, chapter 15, at "Gather to Me seventy men"; and in the Gemara, chapter 3 of Menachos (folio 27a), and the first chapter of Kerisos (folio 6b).

והיינו שע"ז דוקא הבונה בשמים מעליותיו ופי' מעליותיו עיין במא"א [במאורי אור] אות ע' סל"ה בענין מעל שמים חסדך כו' על כל מים כו'

That is, it is specifically through this that "He builds His upper chambers (ma'alosav) in the heavens." For the meaning of ma'alosav, see Me'orei Or, letter ayin, section 35, on the subject of "Above the heavens is Your kindness," etc., "upon all waters," etc.,

ותתפלל חנה על הוי' ועיין בזח"ג [בזהר חלק ג'] ס"פ צו (דל"ה א') ובמק"מ [ובמקדש מלך] שם ועיין בפרדס ערך אגודה ובמאורי אור אות א' סי' כ"ט משא"כ בזמן שאין בהמ"ק [בית המקדש] קיים איתא שם בזהר פ' ויקרא (ד"כ ע"ב)

"And Channah prayed al (upon) Havayah." And see the Zohar, Part III, end of Parshas Tzav (folio 35a), and the Mikdash Melech there; and see the Pardes, the entry "Agudah"; and Me'orei Or, letter alef, section 29. Whereas when the Holy Temple is not standing, it says there, in the Zohar, Parshas Vayikra (folio 20b):

קוב"ה [קודשא בריך הוא] **סליק לעילא ועי' מזה בזח"א** [בזהר חלק א] **ויגש (דרי" ע"א) וארא (דכ"ט ע"ב)**
וכמשנ"ת [וכמו שנתבאר] **ענין זה במ"א ע"פ וארא אל אברהם כו'**

"The Holy One, blessed be He, ascended higher and higher." And see on this in the Zohar, Part I, Vayigash (folio 210a) and Va'era (folio 29b); and as this matter was explained elsewhere on the verse "And I appeared to Avraham," etc.;

ע"ש ועי' בהרמ"ז [בהרב משה זכות] **פ' וארא (דכ"ו א')** **בפי' קלא אסתלק כו' וגם ובפשעיכם שולחה אמכם**
ואע"פ [ואף על פי] **שע"י המצות ממשיכים רצון העליון ועמ"ש ע"פ יתום ואלמנה יעודד**

see there. And see the Ramaz, Parshas Va'era (folio 26a), on the explanation of "The voice departed," etc. And also, "And for your transgressions your mother was sent away." And although through the mitzvos they draw down the Supreme Will (and see what is written on the verse "He relieves the orphan and the widow"),

אך כדי להיות הגילוי ממש למטה עצמיות בחינה זו דסליק לעילא לעילא הוא ע"י תשובה דוקא
כדכתיב ממעמקים קראתיך כו'

still, in order that the very essence of this level, which "ascended higher and higher," be truly revealed below, it is through teshuvah specifically, as it is written, "Out of the depths I have called You," etc.

וגם שע"י התשובה הוא תשוב ה' תתאה מנפילתה לעלות למעלה וזהו שהתשובה הוא ענין החזרת
פנים בפנים ועי' בזהר ויקרא שם (ד"כ סע"ב [סוף עמוד ב])

And also, through teshuvah the lower hei returns (tashuv hei) from its fall, to ascend on high; and this is why teshuvah is the matter of restoring "face to face." And see the Zohar, Vayikra, there (folio 20, end of side b),

בפי' מרחוק ה' נראה לי ופי' מרחוק היינו ע"י התשובה שהיא ענין לרחוק שנעשה קרוב כו'
 on the explanation of "From afar Havayah appeared to me." And the meaning of "from afar" is through teshuvah, which is the matter of one who was far becoming near, etc.

וגם כמ"ש ע"פ ושקל בפלס הרים כו' המרירות שבנפשו על ריחוקו כו' בד"ה אתם נצבים.

And also as is explained on the verse "And weighed the mountains in a scale," etc., the bitterness in his soul over his distance, etc., in the discourse beginning "You are standing."

11 וז"ש [וזהו שכתוב] גבי ק"ש [קריאת שמע] זאת המצוה כו' לעשות בארץ כו' שמע ישראל ומבואר לעיל הקושיא דהא ק"ש [קריאת שמע] חובת הגוף היא. ועמ"ל [ועיין מה שכתוב לעיל] מזה בד"ה וזאת המצוה ובד"ה וידעת היום.

And this is [the meaning of] what is written regarding the Shema: "This is the commandment," etc., "to do in the land," etc., "Hear, O Israel." The difficulty is explained above: the Shema is, after all, a personal obligation (chovas haguf). And see what is written above on this in the discourse beginning "And this is the commandment" and in the discourse beginning "And you shall know this day."

ומ"מ אין מקרא יוצא מידי פשוטו דהיינו שקיום המצות בארץ ובפרט בזמן שבית המקדש קיים הוא בבחי' עליונה יותר מקיום המצות עתה

Nevertheless, "a verse does not depart from its plain meaning": that is, the fulfillment of the mitzvos in the Land, and especially when the Holy Temple is standing, is at a higher level than the fulfillment of the mitzvos now.

והיינו משום שיש כמה בחי' ומדרגות בענין ההמשכה שנמשך ע"י המצות וכמ"ש בד"ה והיה לכם לציצית גבי וזכרתם את כל מצות הוי' ובד"ה ועשית בגדי קדש

That is because there are several levels and grades in the drawing down that is drawn through the mitzvos, as is explained in the discourse beginning "And it shall be for you as tzitzis," regarding "And you shall remember all the commandments of Havayah," and in the discourse beginning "And you shall make holy garments."

ועוד זאת כמ"ש במ"א בביאור ע"פ קול דודי שהמצות נקראו לבושים וגם נקראו פירות כמארו"ל [כמאמר רבותינו זכרונם לברכה] מאי פירי מצות (בגמרא פ"ט דסוטה).

And furthermore, as is explained elsewhere, in the explanation on the verse "The voice of my Beloved," the mitzvos are called garments and are also called fruits, as our Sages, of blessed memory, said, "What are fruits? Mitzvos" (in the Gemara, chapter 9 of Sotah).

והיינו שעל שם היות על ידן המשכת רצון העליון שהוא אור מקיף סוכ"ע נקראים לבושים

That is: because through them comes the drawing down of the Supreme Will, which is an encompassing light (or makif), the light that encompasses all worlds (sovev kol almin), they are called garments;

ועל שם בחי האור וההמשכה הנמשך על ידן מסוכ"ע בממכ"ע [בממלא כל עלמין] בבחי" אור פנימי נקי פרי
and because of the level of the light and flow drawn through them from the light that encompasses
all worlds into the light that fills all worlds (memalei kol almin), as an inner light (or penimi), they
are called fruit.

וזהו בצלו חמדתי וישבתי ופריו מתוק עי' [עייין] זח"א [זהר חלק א] [דפ"ה ע"ב] ח"ב [חלק ב'] [דרכ"ג ע"ב] ועפ"י
[ועל פי זה] י"ל [יש לומר] שבחי" אור מקיף נמשך ודאי גם עתה ע"י המצות מבחי" סוכ"ע ורצון העליון ממש

And this is [the meaning of] "In his shade I delighted and sat, and his fruit is sweet"; see the Zohar,
Part I (folio 85b), Part II (folio 223b). According to this, it can be said that the level of encompass-
ing light is certainly drawn down now too through the mitzvos, from the level of the light that en-
compasses all worlds and the very Supreme Will;

אך בענין ההמשכה זו שבבחי" פנימית יש הפרש גדול בין בזמן שבית המקדש קיים ובין עתה וכמ"ש
בזח"ב [בזהר חלק ב'] תרומה (דקס"ו סע"ב [סוף עמוד ב]) בענין ונהר יחרב כו'

but in this drawing down at the inner level, there is a great difference between when the Holy
Temple is standing and now, as is written in the Zohar, Part II, Terumah (folio 166, end of side b),
on the subject of "And the river shall be dried up," etc.:

גנתא לא עאל ביה ההוא גננא כו' ועייין מזה בפרדס סוף שער שמיני פכ"ו ועייין במק"מ [במקדש מלך]
והרמ"ז [והרב משה זכות] ובפ' בראשית (תחלת דף ו') גבי לרחוק דא יעקב כו' (וע"ב) גבי על נהר כבר.

"The garden: that gardener does not enter it," etc. And see on this in the Pardes, end of Sha'ar 8,
chapter 26; and see the Mikdash Melech and the Ramaz; and in Parshas Bereshis (beginning of fo-
lio 6), at "To the far one': this is Yaakov," etc., (and side b) at "by the river Kevar."

ועי' בפע"ח [בפרי עץ חיים] שער ספירת העומר פל"ג (ומכ"ז [ומכל זה] יובן ענין אם ישראל עושין תשוב
דוקא) ועל התשובה הנה אמרו רז"ל [רבותינו זכרונם לברכה] במקום שבע"ת [שבעלי תשובה] עומדין כו'.

And see the Pri Etz Chaim, Sha'ar Sefiras HaOmer, chapter 33. (And from all this, the matter of "If
Israel do teshuvah," specifically, will be understood.) And concerning teshuvah, our Sages, of
blessed memory, said, "In the place where baalei teshuvah stand," etc.

ועי' נאמר כי הנה ההרים ימושו כו' כי מה כתיב לעיל מיניה וברחמים גדולים אקבצך.

And of this it is said, "For behold, the mountains shall depart," etc.; for what is written just before
it? "And with great compassion I will gather you."

פ"י רחמים גדולים כי מדתו של יעקב הוא מדת רחמנות הנמשך ממדת יצחק מדת הדין הקדשה ש"י שפוגע באדם מת הדין ח"ו [חס ושלום] נופל עליו שם רחמנות מחמת הרע שאירע לו.

The meaning of "great compassion": the attribute of Yaakov is the attribute of compassion, which is drawn from the attribute of Yitzchak, the holy attribute of judgment; for through the attribute of judgment striking a person, G-d forbid, the term "compassion" comes to apply to him, on account of the evil that befell him.

12 וכך מדת הרחמנות שבסדר השתלשלות העולמות שאין רחמנות נמשך אלא מצד הגבורות משא"כ במדה טובה וחסד לא שייך רחמנות כלל.

So too the attribute of compassion in the order of the chain of descending worlds (hishtalshelus): compassion is drawn only from the side of the Gevuros (restraints); whereas with the good attribute and Chesed (kindness), compassion does not apply at all.

אבל מדת הקב"ה אינו כן כי הוא למעלה מגדר עלמין וכולא קמיה כלא כו'.

But the way of the Holy One, blessed be He, is not so, for He is above the bounds of worlds, and "all before Him is as nothing," etc.

13 וא"כ על כולם שייך ונופל רחמנותו שכולם אין ערוך אליו ית' וכולם רחוקים מאור א"ס ב"ה ממש.

If so, His compassion applies and falls upon them all, for none of them bears any comparison to Him, may He be blessed, and they are all far from the very Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He.

וכמאמר ברוך מרחם על הבריות שעל כל הבריות ועולמות עליונים שייך ונופל רחמנותו ית' והנה ענין התשובה באה ממדת רחמנות דהיינו שישוב אל ה' וירחמהו כביכול על ניצוץ אלקות שבנפשו

As the saying goes, "Blessed is He who has compassion on the creatures": upon all the creatures and the upper worlds His compassion, may He be blessed, applies and falls. Now, teshuvah comes from the attribute of compassion: that is, that he "return to Havayah and have compassion on Him," as it were, over the spark of G-dliness in his soul.

ועל ידי אתעדל"ת [אתערותא דלתתא] אתעדל"ע [אתערותא דלעילא] מעורר למעלה בחי' רחמים גדולים ולכן במקום שבע"ת [שבעלי תשובה] עומדים צדיקים גמורים אין כו' דמשכין ליה בחילא יתיר.

And through the arousal from below [comes] an arousal from above: it arouses on high the level of "great compassion." Therefore "in the place where baalei teshuvah stand, perfect tzaddikim do not [stand]," etc., for "they draw it with greater strength."

כי צדיקים גמורים הם ממשיכים חיות ואור א"ס ב"ה דרך סדר ההשתלשלות מדרגה אחר מדרגה מעילה לעילה כו'.

For perfect tzaddikim draw down life-force and the Infinite Light, blessed be He, by way of the order of the chain of descent (hishtalshelus), level after level, from cause to cause, etc.

משא"כ ע"י תשובה יפה שעה א' כו' ובשעה א' ויצעק אל ה' בצר לו הרי הוא

Whereas through teshuvah, "better is one hour," etc.: in one hour "he cries out to Havayah in his distress," and he

בא ממטה מטה למעלה מעלה שלא בדרך הדרגה והיינו מפני שהוא בא למעלה מסדר ההשתלשלות כחי ברחמים גדולים אקבצך שמעלה ומטה שוין:

comes from the lowest depths to the highest heights, not by way of gradual steps. That is because he comes above the order of the chain of descent, [to] the level of "With great compassion I will gather you," where above and below are equal.

14 והנה אחר הדברים והאמת האלה כולם צריכין לתשובה ואפילו מי שלא חטא מימיו מ"מ ישוב אליו וירחמהו על ניצוץ אלקות שבנפשו שירד פלאים מטה מטה

Now, after these words and this truth, all need teshuvah; and even one who has never sinned in his life should nevertheless "return to Him and have compassion on Him" over the spark of G-dliness in his soul, which has come down astonishingly, lower and lower,

מאור פיו ית' דלית מחשבה תפיסא ביה וכל השגתו בגדולת ה' כל חד לפום שיעורא דיליה הוא כחי גשמיות לגבי אמיתית אור א"ס ב"ה בעצמו כי כולם בחכמה עשית והחכמה כעשיה גשמיות נחשבת כו'.

from the light of His mouth, may He be blessed, whom "no thought can grasp"; and all his comprehension of the greatness of G-d, "each one according to his own measure," is at the level of physicality compared to the true Infinite Light (Or Ein Sof), blessed be He, itself; for "You have made them all with wisdom," and wisdom is considered like physical action, etc.

ועל תשובה שבבחי זו היא שתלויה ביאת המשיח. ולכן כתיב לע"ל [לעתיד לבוא] כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה כו'.

And it is on teshuvah of this level that the coming of Mashiach depends. Therefore it is written of the Time to Come, "For the mountains shall depart and the hills shall totter," etc.

15 והנה כתיב קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות. פירוש קול דודי שנמשך למטה היא כביכול שמדלג ממדרגה למדרגה ומעילה לעילה כו'

Now, it is written, "The voice of my Beloved! Behold, He comes, leaping over the mountains, skipping over the hills." The meaning: "the voice of my Beloved," which is drawn down below, is, as it were, leaping from level to level and from cause to cause, etc.,

לבחי' הרים ולבחי' גבעות שהן למטה מבחי' הרים והיינו דרך וסדר ההשתלשלות אבל כשיתגלה לע"ל [לעיתיד לבוא] בחי' רחמים גדולים

to the level of "mountains" and to the level of "hills," which are below the level of mountains; that is, the way and order of the chain of descent (hishtalshelus). But when, in the Time to Come, the level of "great compassion" is revealed,

אזי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה אלא וחסדי פ"י חסד שלי עצמו בחינת כי חפץ חסד הוא then "the mountains shall depart and the hills shall totter," except "My kindness": that is, My own kindness, the level of "for He desires kindness."

(ואפשר שעד"ז יש לפרש ג"כ ענין תמה זכות אבות אלא שיומשך מבחי' וחסדי כו' והמסקנא דלא תמה כי בחי' כי חפץ חסד הוא מתלבש בבחינת חסד לאברהם וזהו אשר נשבעת לאבותינו מימי קדם וכמ"ש במ"א בד"ה הוי' יחתו מריבו.

(It is possible that along these lines one can also explain the matter of "the merit of the Patriarchs has ended": only that it will be drawn from the level of "My kindness," etc. And the conclusion is that it has not ended, because the level of "for He desires kindness" is clothed in the level of "kindness to Avraham"; and this is "which You swore to our fathers from the days of old (kedem)," as is explained elsewhere, in the discourse beginning "Havayah: those who contend with Him shall be shattered."

וזהו ג"כ פי' כי ההרים ימושו ע"ד מארז"ל [מאמר רבותינו זכרונם לברכה] כל הנביאים בטלים לעתיד דאין ר"ל [רוצה לומר] בטלים ממש ח"ו [חס ושלום] אלא שיהיו כנר בפני האבוקה לגבי גילוי הגדול שיהיה לעתיד ועד"ז הוא ג"כ ענין כי ההרים ימושו כו' לגבי גילוי בחינת חסדי מאתך לא ימוש כו').

And this too is the meaning of "For the mountains shall depart," along the lines of the saying of our Sages, of blessed memory, "All the Prophets will be nullified in the Future": this does not mean actually nullified, G-d forbid, but that they will be like a candle before a torch, compared to the great revelation that there will be in the Future. In the same way, too, is the matter of "For the mountains shall depart," etc., compared to the revelation of the level of "but My kindness shall not depart from you," etc.)

וברית שלומי הוא ברית עליון (וע' לעיל בפ' לך בד"ה בעצם היום הזה) המקשר מה שלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות לבוא לידי גילוי

And "My covenant of peace" is a supernal covenant (and see above, in Parshas Lech [Lecha], in the discourse beginning "On that very day"), which binds what is far above the order of the chain of descent, so that it comes to revelation,

ולא בחי' כל חי שמסדר ההשתלשלות לבד מעולם ועד עולם רק בחי' צדיק עליון שעליו נאמר או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי שלום יעשה לי.

and not the level of "every living thing," which is of the order of the chain of descent alone, from world to world; but rather the level of the supernal Tzaddik, of whom it is said, "Or let him take hold of My strength, that he may make peace with Me; peace he shall make with Me."

וכמאמר עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שמעלה ומטה שוין בגילוי בחי' רחמים גדולים שלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות.

As the saying goes, "He makes peace in the household above and in the household below": for above and below are equal in the revelation of the level of "great compassion," which is far above the order of the chain of descent.

(וע' לעיל פ' נשא סד"ה כה תברכו. ועמ"ש סד"ה להבין מה שכתוב ביום השמיני עצרת)

(And see above, Parshas Naso, at the end of the discourse beginning "Thus shall you bless"; and see what is written at the end of the discourse beginning "To understand what is written, 'On the eighth day, an assembly.'")

ולכן כתיב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל שלא יהיה בחיי קימה ועלייה ממטה למעלה אלא

Therefore it is written, “She has fallen, she shall no more rise, the maiden of Israel”: that there will not be the level of rising and ascent from below upward, but rather,

כדכתיב כי בועליך עושיך כו' אלקי כל הארץ יקרא שבכל הארץ הלזו הגשמית יהיה גילוי אלקות.

as it is written, “For your Husband is your Maker,” etc., “He shall be called the G-d of all the earth”: that in all this physical earth there will be a revelation of G-dliness.

וכמ"ש כי עין בעין יראו כו' ולכן ארז"ל [אמרו רבותינו זכרונם לברכה] עתידין צדיקים שיאמרו לפנייהם קדוש
שלא כהיום שאומרים קדוש ממטה למעלה

As it is written, “For eye to eye they shall see,” etc. And therefore our Sages, of blessed memory, said, “In the future, ‘Holy’ will be said before the tzaddikim”: not as today, when “Holy” is said from below upward,

אלא יאמרו קדוש מלמעלה למטה לפי שגם למטה יהי [יהיה] גילוי אלקות וכל זה לפי שאמר מרחמך ה'
שכל זה נמשך מבחי' רחמים גדולים שמעלה ומטה שוין:

but “Holy” will be said from above downward, because below too there will be a revelation of G-dliness. And all this is because it is said by “the One who has compassion on you, Havayah”: for all this is drawn from the level of “great compassion,” where above and below are equal.



LikuteiTorah.com
THE CHASSIDISHE PARSHA

About this edition

This edition contains the Hebrew text and the English translation.

The Hebrew text of Likkutei Torah: © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

Our English translation, made from the Hebrew without Kehot's notes: CC BY-NC 4.0.

This edition as a whole: CC BY-NC 4.0. Shuls, schools and non-profit projects may copy, print and share it freely, and may ask for donations to cover the cost of printing; it may never be sold. Credit Kehot Publication Society and likuteitorah.com.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>

English translation: prepared for likuteitorah.com with AI assistance (claude-code/opus-5.5) and checked against the Hebrew and against Sefaria; not yet reviewed by a human editor. Please check anything important against the Hebrew.

The Rebbe asked that the maamarim of the week's parsha, the "Chassidishe Parsha," be learned during that week, spread over its seven days (Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). Why learn it, and the Rebbe's brachos: likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

A free, non-commercial project; nothing here is sold. Not affiliated with Kehot, Sefaria or the Lubavitch Library. © likuteitorah.com

From likuteitorah.com/likutei-torah/ki-seitzei/7/

DEDICATED IN HONOR OF

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

Dedicated in honor of the Rebbe's father, Reb Levi Yitzchok